

ENSAIOS DE PHISIOGNOMONÍA

FRANCISCO AÑÓN

Iste estudo, com'o qu'aducamos a Saco e Arce, está feito por un retrato: o retrato mais popularizado do Poeta dos Himnos, feito en dibuxo e reproducido d'abondo en libros, revistas e xornaes, retrato ben mais coñecido da xente que non os versos xa pouco leídos d'Añón. Anque hoxe, co intrés qu'enco-menza a espertar o romantismo, non quita que volvan ser traguidos á actualidade.

Foi a personalidade interna de Francisco Añón superior ou inferior á súa obra de poeta? D'un xeito xeral, a obra d'un escritor non é mais qu'aquela parte da súa vida interior qu'o escritor atinou a espresar. Un home calquera que poidera chegar a espresar, a dicir toda a súa vida interior, sería o maior escritor do mundo. No *Ulysses* semella que se quer *dicir todo*, e ata certo punto, tamén no *Portrait*. Mais estas son obras do noso tempo. No tempo d'Añón, o escritor non dicía mais qu'aquelo que consideraba dino de ser comunicado ós demais. Estaba n-unha moito meirande dependenza do público do qu'está o escritor de hoxe, e non daba mais qu'unha escolma do seu mundo interior, o que se consideraba *importante* ou *interesante*, contrariamente ó parecer de Ibsen. Por outra beira, eso de *dicir todo* anque pareza paradoxo, nono pode facer mais qu'un introvertido, coma Joyce ou coma Proust; mais Añón era pol-a contra, un extravertido, com'imos ver. Por todas estas razóns, un estudo fisiognómico d'un escritor do tempo d'Añón poidera dar que nos amostrara un home inteiramente difrente do que revelan os seus escritos.

Veleiquí temos é:a caracterizada e forte testa romántica de Francisco Añón, que logo veremos que non tiña nada de forte... Imos ver n-il o reverso de Saco e Arce.

A fronte outa, botada pra atrás, o nariz

prominente, a queixada recollida por adiante, co papo pouco acusado, curto e tendendo á vertical, determinan un perfil acusadamente convexo, que denota unha forte masculinidade, un caraute varonil e animoso, optimista e afirmativo. Face carnosa e grandeira, qu'ofrece ó ollar moita supreficie, que s'amosta e s'ostenta, e parez franca, apesares de certos sinais de concentración, com'o plegamento das sobrecellas e o biço pechado debaixo do gran bigote. Carauteres todos concordantes, com'os qu'agóra imos ver.

Á fronte despexada, moi ancha, da que vai recuando o cabelo, que semella levado pra trás por un vento de treboada—o vento de que foi xoguete a vida do gran romántico, do gran viaxeiro, que foi un pouco com'as follas secas que cantou Castor Elices, ánimo incerto, que loita desespradamente co-a sorte, que é o vento qu'axita ises cabelos, botados pra trás, co ise peiteado que n-aquil tempo chamaban *d la Robespierre*, en consonancia co-as ideas do autor do *Himno dos povos*, o qual amostra tamén un bigote *castelariño*, com'as sobrecellas... Añón tiña un dermatoesquelete republicán...—e rematando abaixo n-unhas sobrecellas crespas e enrugadas, forma a parte anterior d'un cráneo braquicéfalo, de gran desenrolo sobre todo en outura, qu'o faría clasificar decididamente no tipo cerebral, senón fora pol-a importancia que semella ter o diámetro bicigomático, que nos leva a telo mais ben coma tipo respiratorio. De todol-os xeitos, esta fronte que se vai pra atrás arredándose da vertical, indica o home impulsivo, arrautado, que pensa pouco o que fai, ou que faj mais do que pensa. Xa emprincipiamos a ver que non era Añón un home forte, un home de vontade sostida, senón d'arrautos, de vontade intermitente, d'alternancias d'op-

timismo e pesimismo, d'iniciativa e pasividade; un ciclotímico.

O tramo meio da face, que corresponde orgánicamente ó peito e metafisicamente ó mundo intermeio ou vital—a vida (curazón e aparato respiratorio) ten o seu principal asento no peito—ten un desenrolo especial que amosa un espírito inqueda, aventureiro, soñador, utopista: gran diámetro bicigomático, pómulos marcados. Oferce á ouservación, n'iste retrato, caracteres ben dinos d'estudo: tres liñas paralelas descendentes de cada lado da face, que parten do ángulo interno dos ollos, d'enriba das aletas do nariz, e dos ángulos dos beizos, e que sucun fundamentalmente as fazulas, marcando os regos da disgracia, do home estragado e traballado pol-a vida, esclerosado, vencido e tristeiro. A carón d'istes tres regueiros das bágoas, pouco fai o nariz audaz, cortado na punta, cheo d'acometividade e de grandes ideias; pouco fan ises ollos craros e francos, un pouco saídos pra fora; cheos de confianza e lealdade, que nol-o amosan ademais com'un estravertido, un home dado á vida de relazón e con preocupacións d'orde social preferentes. Cando surtiu á vida Francisco Añón, era xa un vencido, era xa un home entregado ó fado

qui m'emporte
cá e lá
pareille á la
feuille morte...

que diríamos xuntando a ispiración d'Elices

á de Verlaine... Condanadas a morte iban as ilusiós qu'enchían aqueles ollos e aquela fronte manífeca...

Probe Añón! Era todo espírito. O tramo inferior da face, onde s'amostran os apetitos materiás, está n'il caxequ'atrofiado. Ten unha queixada forte, mais retirada e coma posta en derradeiro termo, recollida, domiñada, escurecida pol-a fronte, pol-o nariz, pol-os pómulos.

O bico, que se non pode apreciar n'iste retrato, adiviñase sorridente por debaixo do gran bigote de trunfal xovialidade, igual qu'os ollos qu'aínda queren rir en contra dos sucos de tristura que n-iles comenzan. Denuncian istes caracteres un humorismo confiado e san, verdadeira *bonhomie*, en contraste remarcábele cos plegues preocupados e doorosos do entrecello.

Probe Añón! Non é a sua unha traxedia interior com'a de Saco e Arce, home de firme vontade que se vencía, que s'ollaba a sí mesmo. Non: Añón amóstranos unha sorte de semi-infantilidade sostida moitos anos contra vento e maréa qu'ó fin o venceu. Era un inxenuo; era feble d'alma. Deixábase levar no trebón da vida; era capás de grandes pulos, mais cansaba logo; se non conformaba con soñar o seu soño, e queríao atopar na realidade da vida, e tampouco era forte pra conformar a vida—ó menos a sua vida—ó qu'era o seu soño. Romantismo dinámico. E, crar'está...

VICENTE RISCO

PREHISTORIA E FOLKLORE DA BARBANZA

(Proseguimento)

Mámoa núm. 2.—Afastada 10 metros da *Casota do Páramo*. Ten 6 metros de diámetro, está moi derramada e non se ollan n-ela pedras do dólmen.

Mámoa núm. 3.—A 25 metros cara o oeste

da anterior. Ten 17 metros de diámetro e non conserva restos visibéis da cámara.

MÁMOA DO ARMADOIRO.—Situada a 200 metros cara o suloeste, da *Casota do Páramo* e no cume de un pequeno outeiro.